

CHET TILLARINI O'RGANISHDA YUZAGA KELUVCHI MUAMMOLAR

Muxtorova Muazzam Anvar qizi

Toshkent viloyati Chirchiq davlat pedagogika instituti

Turizm fakulteti 2-kurs 20/4-guruh

[*muazzammuhtorova@gmail.com*](mailto:muazzammuhtorova@gmail.com)

Annotatsiya. Ushbu maqolada chet tillarini o'rganishda yuzaga keladigan muammolar va tadqiqotchilarning ilmiy izlanishlari va bu boradagi ishlari orqali ushbu muammolarni bartaraf etish yo'llari yoritilgan.

Kalit so'zlar: til muammolari, talaffuz, o'qish amaliyoti, so'zlashuv uslubi, metod, yozuv, psixologik holat, o'rganish layoqati.

Abstract. This article describes the problems that arise in the study of foreign languages and the ways to overcome these problems through the research and development of researchers and their work in this area.

Key words: language problem, pronunciation, listening, speaking, experience of language learning, new learners, problems.

Аннотация. В данной статье описаны проблемы, возникающие при изучении иностранных языков, и пути преодоления этих проблем посредством исследований и разработок исследователей и их работы в этой области.

Ключевые слова: языковая проблема, произношение, аудирование, говорение, опыт изучения языка, новые учащиеся, проблемы.

Kirish (Introduction). Xorijiy tillarni o'rganish butun dunyo bo'ylab tarqalgan hayotning asosiy talabi va bu jiddiy masala bo'lib kelmoqda. Chet tillarini o'rganish orqali har bir kishi to'g'ri va yaxshi maoshga ega bo'lishi, munosib ish topishi mumkin. Bundan tashqari, ko'p til bilish ko'plab bilimlarni topishga yordam beradi. Har bir inson bolaligidan to umrining yakunigacha bilim olishi kerak. Bu hayotning eng muhim qoidalaridan biri. Lekin chet tillarini o'rganish biz o'ylagandek oson emas. Til o'rganuvchilarda tilning grammatikasi

yoki boshqa tomonlarida ko'plab muammolar yuzaga keladi. Bu maqola ko'plab muammolarni yechish maqsadida maxsus tadqiqotlar yordami bilan tayyorlangan. Bu yangi o'quvchilarga chet tillarini hech qanday qiyinchiliksiz o'rganishda yordam berishi mumkin. Shu tarzda ko'plab usullar va strategiyalar ushbu muammolarni topishga va ularni hal qilishga yordam beradi. Barchamizga ma'lumki, ta'lim rivojlanayotgan hozirgi davrda maktablarda chet tillarini o'qitish samaradorligini oshirish maqsadida Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev Miromonovich tomonidan chet tili o'qituvchilari oldiga qator vazifalar qo'yildi. 2021-yil 6-may kuni Prezident Shavkat Mirziyoyev raisligida xorijiy tillarni o'qitish tizimini takomillashtirishga bag'ishlangan videoselektor yig'ilishi bo'lib o'tdi.

“Bundan buyon chet tili o'qituvchilarining oylik maoshi ularning malakasiga qarab belgilanadi.“Boshlang'ich va o'rta ta'lim xalqaro sertifikatiga ega bo'lgan o'qituvchilarga 40%, yuqori natijalarga erishganlarga esa 50% miqdorida ustama to'lanadi, " deya aytdilar.¹

Ta'lim strategiyalari - bu o'quvchilarning ta'lim maqsadiga erishish uchun ongli fikrlari va harakatlaridir. Strategik o'quvchilar o'zlarining fikrlash va o'rganish yondashuvlari haqida metakognitiv bilimga, topshiriq nimani anglatishini yaxshi tushunishga va vazifa talablariga va o'zlarining o'rganish kuchli tomonlariga eng yaxshi javob beradigan strategiyalarni tartibga solish qobiliyatiga ega. Ikkinchi tilni o'zlashtirish bo'yicha asosiy tadqiqot sohasi til o'rganuvchilar tomonidan qo'llaniladigan o'rganish strategiyalarini aniqlash va tavsiflash va bu strategiyalarning boshqa o'quvchilarning o'zgaruvchilari, masalan, malaka darajasi, yoshi, jinsi, motivatsiyasi va boshqalar bilan bog'liqligi.² Hozirgi tadqiqotlar, shuningdek, topshiriqning o'zi o'rganish strategiyalarini tanlash va ishlatishga, shu

¹ Prezident Shavkat Mirziyoyev 2021-yil 6-may kuni videoselektor yig'ilishidan.

² Chamot & Eldinary, 1999; El-Dib, 2004; Green & Oxford, 1995; Oxford & Burry-Stock, 1995

jumlardan maqsadli tilning ta'siriga ta'sirini o'rganmoqda.³ Til o'rganish strategiyalari bo'yicha amaliy tadqiqotlar o'quvchilarga "yaxshi til o'rganuvchi"ga xos bo'lgan tavsifiy tadqiqotlar tomonidan aniqlangan ba'zi o'rganish strategiyalarini o'rgatish orqali tilni yanada samarali o'rganuvchi bo'lishga yordam berish imkoniyatini o'rganadi.⁴

Ushbu maqola birinchi navbatda til o'rganish strategiyasini tadqiq qilishning oldingi tavsiflovchi va aralashuv tadqiqotlari natijasida paydo bo'lgan bir qator dolzarb muammolarini ko'rib chiqadi va bu muammolar ikkinchi va xorijiy tillarni o'qituvchilari va o'quvchilariga qanday ta'sir qilishini muhokama qiladi. Nihoyat, til o'rganish strategiyalari talabalarga ikkinchi tilni yanada samarali o'rganuvchilar bo'lishda qanday yordam berishi mumkinligini aniqlash bo'yicha kelgusida zarur bo'lgan tadqiqotlar uchun takliflar berilgan.

Oddiy o'rta maktablarda chet tillarini, xususan, ingliz tilini o'rgatish bilan bog'liq asosiy muammolar har qanday chet tilini ikkinchi til sifatida o'qitishda paydo bo'lishi mumkin bo'lgan muammolardir. Biroq, maktab o'quvchilari va yosh o'quvchilar haqida gap ketganda, o'qitish jarayoni bir necha barobar qiyinroq ko'rinadi.

Kuzatishlar va ilmiy tadqiqotlar natijasida ingliz tilini o'rganish va o'qitishda o'quvchilar va o'qituvchilar duch keladigan ko'plab muammolar aniqlandi.

Usullar.(Methods). Talaba o'qituvchiga tayanadi. Guruhlar yoki alohida o'quvchilar bilan ishlashda bu ko'pincha sodir bo'ladi. Agar o'quvchilar ba'zi savollarga to'g'ri javob berishga ishonchlari komil bo'lmasa, ular o'qituvchining javobini indamay kutishadi. Buni bolaning o'rganish psixologiyasi bilan aniqlash mumkin. Lekin, menimcha, o'qituvchi bunday hollarda o'quvchini mustaqil fikrlashga va o'zi javob topishga, hatto kitob yoki bloknotdan foydalanayotgan bo'lsa ham, o'zi javob topishga undagani ma'qul. To'g'ri javobni biladigan va

³ Chamot & Keatley, 2004; Oxford, Cho, Leung & Kim, 2004)

⁴ Rubin, 1975; 1981; Stern, 1975

ifodalay oladigan o'quvchilar orasida ham o'qituvchiga haddan tashqari bog'liqlik qayd etilishi mumkin. Savol berganingizda, talaba to'g'ri javobni biladi va uni aytadi, lekin u hali ham to'g'ri javob olish umidida sizga qaraydi. Siz savol berganingizda, talaba to'g'ri javobni biladi va uni aytadi, lekin u hali ham to'g'ri javob olish umidida sizga qaraydi. Bu harakat to'g'ri javobga ega bo'lish hissidan ko'ra, o'z javobiga ishonchsizlik hissi bo'lishi mumkin. Har bir ingliz tili o'qituvchisi o'quvchilarni imkon qadar bunday holatlardan qochishga undashi va mustaqil fikrlashga yordam berishi kerak. Bunday holda, ilhom juda muhim, chunki u talabaning o'zini o'zi qadrlashini oshiradi. Ona tilidan ko'proq foydalanish. Chet tili sinfida chet tilini o'rgatib bo'lmaydi. Ingliz tilini katta sinflarda, ayniqsa bitiruvchilarga shu tarzda o'rgatish mumkin, lekin meningcha, o'zbek tilini ishlatmasdan ingliz tilini yosh o'quvchilarga o'rgatish qiyin. Boshqa tomondan, birinchi tildan (ona tilidan) ortiqcha foydalanish o'quvchilarning chet tilini egallashiga jiddiy to'siq bo'lishi mumkin. Ingliz tili darslarida o'qituvchining ingliz va o'zbek tillaridan foydalanishi o'rtasida mutanosiblik bo'lishi kerak. Lekin bu mezonni qayerdan qidirasiz? O'zbek tili keng tarqalgan bo'lsa-da, ko'rinib turibdiki, ingliz tili talabalar orasida keng tarqalgan emas. Boshqa tomondan, agar ingliz tilida ko'p gapirilsa va o'quvchilar nima haqida gapirayotganini tushunmasalar, ba'zi vazifalarni tushunish qiyin bo'lishi mumkin. Qanday bo'lmasin, meningcha, ko'pchilik o'qituvchilarni o'z ona tili va ingliz tili o'rtasida almashinadigan kurslarda tildan foydalanish standarti muammosi tashvishga solmoqda.

Shovqin, quyunchilik, talabalarni to'xtatish. Bunday talabalar har qanday mashg'ulotni to'xtatib qo'yishi mumkin bo'lsa-da, ularning ingliz tili darslarida ishtirok etishi asosan o'qituvchining zimmasiga yuklanadi, undan keyin talaba qiziqmagan va talabada tegishli jihozlar etishmaydi. Tarix, geografiya kabi o'zbek tilidagi mavzularda bunday o'quvchilarning borligini "yoshning fanga qiziqmaydi" deb o'qish mumkin, lekin bu faqat ingliz tili bilan cheklanmaydi. Ingliz tilida yosh

bola dars bilan shug'ullanishi va fanga qiziqishi uchun avvalo bir oz ilm-fanni tushunishi kerak. Tushuntirishda nafaqat og'zaki materiallar, balki ko'rgazmali qurollar va multimedia vositalari ham bo'lishi juda muhimdir. Darsni rang-barang rasmlar, chizmalar, o'quvchilarni chet tili darslariga qiziqtirish va ularni ozgina bo'lsada tanishtirish uchun talab qilinadigan tilni bilmasalar ham ularga ma'lumot yetkazishga yordam beradigan multimedia vositalari bilan boyitish lozim. ilmiy ma'lumotlar. Talabalar dars mavzusidan "qochadilar". Bu muammo oldingisidan farq qiladi. Mavzuga asoslangan dialog boshlanadi, talabalar suhbatda ishtirok etadilar, mavzuga asoslangan munozara davom etadi va talabalar yetarlicha ingliz tilida gapirishga intiladi. Bu talabalarning kursni "o'g'irlash" misollari. Hamma narsa yaxshi ketayotgandek tuyulsa, talabalar beixtiyor mavzuga juda yaqin, ammo mutlaqo aniq bo'lgan narsa haqida suhbatlashishni boshlaydilar. Garchi bu ko'proq bilimlarni o'z ichiga olgan kengroq fikrlash usuli sifatida qaralsa-da, bu mavzudan chalg'itish va o'quvchilar e'tiborini asosiy mavzudan butunlay chalg'itishi mumkin. Talabalar topshiriqni to'liq tushunmaydilar. Ingliz tili darslarida barcha topshiriqlar ingliz tilida, ona tilidan ham foydalanish tavsiya etiladi. Ammo o'quvchilar ingliz tilidagi topshiriqlarni to'liq tushunmasa-chi? Tushuntirishni yanada ravshanroq qilish uchun o'qituvchi qo'l harakati, mimika va o'ziga xos harakat ko'rsatkichlaridan foydalanib, ishni o'quvchiga vizual tarzda ko'rsatishi kerak. Og'zaki va vizual tushuntirishlar birlashtirilsa, natijalar odatda ikki baravar yaxshi bo'ladi. Talabalar zerikishdi. Zerikarli darslar barcha yoshdagi talabalar uchun tabiiydir. O'qituvchilar sinfdagi har bir talaba bilan suhbatlasha olishlari, ularning qiziqishlari haqida bilib olishlari va darslarni yanada qiziqarli qilishlari uchun sinfning umumiy manfaatlarini hisobga olgan holda mavzuni taqdim etishni davom ettirishlari kerak. Bir yoki bir nechta a'lo talabalarning doimiy afzalligi. O'quvchilarni tez-tez ajratib turadigan va bir-birining yoniga qo'yadigan bunday tartib ingliz tili darslarida ruxsat etilmasligi kerak. Ingliz tili darslarida hamma bir xil tarzda qatnashishi va bir xil o'rganishi kerak yo'l. Boshqalarga qaraganda

yaxshiroq ma'lumotga ega bo'lgan ba'zi o'quvchilarga sinfda yaxshiroq baholar va rag'batlar berilishi mumkin bo'lsa-da, sekinroq o'qiydigan yoki darsga to'liq qatnashmaydigan o'quvchilarni kiritishni unutmaslik juda muhimdir. Ular boshqalarga qaraganda ko'proq rag'batlantirishni, shuningdek, darsda faol ishtirok etish imkoniyatini talab qiladi. Talabalarning darslarga tayyorlanishi. Buning asosiy sababi o'qituvchining dars topshirig'ini bajarishga yetarlicha vaqt ajratmasligidadir. Agar o'qituvchi har bir mashg'ulotning bir qismini faqat taqdim etilgan materialga asoslangan topshiriqlarni tekshirishga sarflasa va hech bir talaba chetda qolmasa, sinfnig darsga tayyor bo'lish ehtimoli ancha yuqori bo'ladi. Talabalar darsga tayyorgarliksiz bormaslikning ikkinchi sababini "tushunmaganliklari" sababli uy vazifasini bajarmay uyga kelishlari mumkin. Bunga yo'l qo'ymaslik uchun o'qituvchi har bir mashg'ulot oxirida uy vazifasini to'g'ri tushuntirishi, har bir talaba uni tushunganiga ishonch hosil qilishi va agar kerak bo'lsa, darsdan keyin talabalar bilan individual ishlash orqali topshiriqni to'g'ri bajarishi kerak.

Darslarga kechikish. Bolalarga darsga kechikib kelish nafaqat o'qituvchi va sinfga nisbatan qo'pollik, balki o'quvchilarni chalg'itishi va salbiy stsenariyga olib kelishi mumkinligini o'rgatish juda muhimdir. Surunkali kechikayotgan talabalarga tanbeh berish va keyingi kurslarda kechikishlar sonini cheklash uchun "Ingliz tili darsi yo'riqnomasi"ga kechikishlarni taqiqlovchi qoidalarni kiritish juda muhimdir. Agar kerak bo'lsa, takroran yoki doimiy ravishda kech qolgan o'quvchilar uchun kichik jazo choralari qo'llanilishi kerak. Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, o'qituvchi har bir darsning xatosiz o'tishi uchun javobgardir. Yuqoridagi misolda sanab o'tilgan eng keng tarqalgan qiyinchiliklarning deyarli barchasini o'qituvchi va talaba hamkorligi yordamida hal qilish mumkin. Binobarin, zo'r o'qituvchi nafaqat o'z shogirdlariga ustoz, balki ular bilan do'st bo'lishi ham kerak.⁵

---

⁵ Jalolov J. Chet til o'qitish metodikasi. Toshkent. — 1996. — 171-178 p.

Tadqiqotlar va natijalar. Bugungi ta'limda "Aqliy hujum", "Fikr hujumi", "Tarmoqlar" usuli, "Sinkveyn", "BBB", "Beshinchi plyus", "6x6x6", "Munozara", "Rolli o'yin", "Mehnat" kabi zamonaviy texnologiyalar. kichik guruhlarda, "Dumaloq qor", "Zigzag", "Oxirgi so'zni aytaman" kabilar qo'llaniladi. Mazkur zamonaviy texnologiyalar chet tillarini o'qitish samaradorligini oshirish yo'llarining yaqqol namunasidir. Yuqorida sanab o'tilgan usullar o'quvchining yoshi va bilim darajasiga qarab tashkil qilingan bo'lib, bu usullar orqali ularning xotirasini, aqliy xurujlarga tayyorligini, guruh bo'lib ishlay olishiga salmoqli hissa qo'shishi mumkin. Tadqiqotning yangi yo'nalishlari. • Talaffuzni o'rgatishda biz faqat alohida tovushlar haqida o'ylamasligimiz kerak. Intonatsiya, ritm va bog'langan nutqdagi o'zgarishlar ham muhimdir. • Ovoz sifati — so'zlovchi ovozinin umumiy xarakteristikalari, masalan, o'rtacha balandlik, tomoq va ovoz yo'llari mushaklarining tarangligi — yoki so'zlovchining ovozi nafas, burun va boshqalar kabi — so'zlovchining ovoziga qanday ta'sir qiladi. talaffuz tovushlari. • Ingliz tili xalqaro tilga aylanar ekan, talaffuzni o'rgatishdagi urg'u, ehtimol, o'quvchilarni ona tilida so'zlashuvchilarga o'xshatishga harakat qilishdan va ingliz tilida so'zlashuvchi va ona tili bo'lmaganlar bilan gaplashishda yanada tushunarli bo'lishga yordam berishdan uzoqlashadi. Samuel L. Blumenfeld o'qishni o'rgatish bo'yicha vakolatli shaxs bo'lib, uning ijodi keng hurmatga sazovor. U so'nggi 30 yil davomida Amerika ta'limi haqida yozgan va barcha 50 shtatda va Kanada, Angliya, Avstraliya va Yangi Zelandiyada ma'ruzalar va seminarlar o'qigan. Janob Blumenfeld ta'limga oid kitoblar muallifi, jumladan "Yangi savodxonlar", "Qanday o'qitish kerak", "Uyda o'qitish: bolalarni o'qitish bo'yicha ota-onalar uchun qo'llanma" va boshqa besh nomdagi kitoblar. Uning maqolalari Vital Speches, American Education, Home School Digest va Practical Homeschooling kabi turli nashrlarda chop etilgan. Janob Blumenfeld savodxonlik va o'qishni o'rgatish bo'yicha o'zining ekspert fikrlari bilan mashhur va u yuzlab radio va

televidenie tok-shoularida mehmon bo'lgan. 1950 yilda Nyu-York shahar kollejini tugatgandan so'ng, janob Blumenfeld Parijdagi Sorbonnada tahsil oldi. AQShga qaytib kelgach, u nashriyot sanoatiga kirib, Rinehart and Company, World Publishing Company, The Viking Press va Grosset and Dunlap nashrlarida ishladi va u yerda Universal Library sifatli turkumi muharriri sifatida ishladi. U, shuningdek, 20 yil davomida Massachusetts Reading Reform Foundation filialining raisi bo'lib ishlagan. Janob Blumenfeld davlat va xususiy maktablarda dars bergan va keng ko'lamda dars bergan. Ikkinchi nazariya Pol Moritoshi ishi bilan bog'liq. ⁶U talaffuzni nutqning asosiy omili deb belgilagan. U Hymesning "Gap etnografiyasi" deb nomlangan asarini o'rgandi va o'zining "Sindagi og'zaki nutqni Hymesning (1979) etnometodologik asosidan foydalangan holda tasodifiy suhbatga qarama-qarshi qo'yish" asarini yozdi. Coulthard, 1985: 44-55 va Braziliya, 1995: 101-109) ko'rib chiqildi) nafaqat uning kommunikativ kompetentsiyaga bo'lgan nuqtai nazarini belgilaydi, balki turli janrlardagi og'zaki nutqni tekshirishni osonlashtiradigan asosdir. va ularning nutqda qanday ishlatilishini Yallop (1995), ba'zi amaliy mashg'ulotlarni Gilbert (1994) va Hancock (1995) da topish mumkin. Clennell (1997) aytilgan gapda muhim bo'lgan narsani bildirish uchun intonatsiyadan qanday foydalanish, biror narsa aytilgan kuch yoki munosabat, yangi va eski ma'lumotni farqlash uchun intonatsiyadan qanday foydalanishimiz va ohangdan qanday foydalanishimiz haqida foydali tavsif beradi. signal navbati va boshqa suhbatni boshqarish strategiyalariga o'zgartirish. U, shuningdek, ilg'or o'quvchilar uchun mos bo'lgan, ammo pastroq darajalarda foydalanish uchun moslashtirilishi mumkin bo'lgan ba'zi o'qitish g'oyalarini taklif qiladi.⁷

Muhokama. Hozirgi vaqtda tinglash ko'plab o'quvchilar orasida eng muammoli qismlardan biridir. Tinglash qobiliyatini bosqichma-bosqich o'rganish

⁶ Academic Research in Educational Sciences Volume 3 | Issue 6 | 2022 ISSN: 2181-1385 Cite-Factor: 0,89 | SIS: 1,12 | SJIF: 5,7 | UIF: 6,1

⁷ 2002 yil oktyabr - talaffuz 1 O'spirin migrant ingliz tili dasturi tadqiqot markazi

kerak. Demak, maktablarda qiziqarli usullardan foydalangan holda tinglash ko'nikmalarini doimiy ravishda rivojlantirish kerak. Muayyan kitob asosida tinglash ko'nikmalarini oshirish maktab o'quvchilari uchun zerikarli. Shunday qilib, biz tinglash ko'nikmalarini o'rgatish uchun o'quvchilar e'tiborini jalb qila oladigan bir qancha usullardan foydalanishimiz mumkin. Aslida, tinglash darslari boshlang'ich ingliz tilini tinglash, oraliq tinglash va yuqori darajadagi ingliz tilini tinglashdan ko'plab sinflarga bo'lingan.⁸ Talabalarning saviyasidan kelib chiqib, biz audio-vizual yoki vizual turlar yoki turli usullar yordamida tinglashni o'rgatishimiz mumkin, ular "tinglash, yozish va kuylash", "to'liq jismoniy javob" deb nomlanadi. Natijada, bu usullar yuqori darajadagi motivatsiyaga olib keladi va o'quvchilarning tinglash qobiliyati yaxshilanadi. Asosiy qoidalar: og'zaki nutqni tushunish va nutqni rivojlantirish. Lug'atni o'rgatish har bir ingliz tilini o'qitishning muhim tarkibiy qismidir. Ko'pgina o'qituvchilar tilni qanday o'rgatish kerakligi haqida tashvishlanadilar. Yangi so'zlar o'quvchilarning e'tiborini tortadigan va ularni eslab qolishlariga yordam beradigan tarzda kiritilishi kerak.

Til o'rganishda muvaffaqiyatga erishish uchun talabalar katta miqdordagi yangi lug'atni yodlash usullarini bilishlari kerak. Ingliz tili lug'atini o'rganish ko'pincha bir-biriga bog'liq bo'lmagan atamalar ro'yxatini yodlashning ko'p vaqt talab qiladigan jarayoni sifatida qaraladi. Biroq, EFL sinfida lug'atni o'rganish va o'rgatishning yanada samarali va qiziqarli usullari mavjud.

Yangi so'zlarni yodlash

Agar ingliz tili lug'atini burg'ulash, oddiy takrorlash yoki ro'yxatlarni yodlash kabi qiziq bo'lmagan tarzda o'rgatilsa, atamalar yo'qolishi mumkin. O'qituvchilar lug'atni o'quvchilar so'zlarni eslab qolishlari uchun o'rgatishlari kerak.

---

⁸ <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.ocoder.learn.english.free&hl=ru&gl=US>

Agar ingliz tili lug'atini burg'ulash, oddiy takrorlash yoki ro'yxatlarni yodlash kabi qiziq bo'lmagan tarzda o'rgatilsa, atamalar yo'qolishi mumkin. O'qituvchilar lug'atni o'quvchilar so'zlarni eslab qolishlari uchun o'rgatishlari kerak.

Dars va faoliyat g'oyalari uchun Amaliyot, taqdimot va ishlab chiqarishni o'rgatish usuli va dars rejasi bo'yicha takliflarni tekshiring. Vazifaga asoslangan o'rganish bo'yicha bizning veb-saytimizda tilni kontekstuallashtirish va uni dolzarb va tabiiy his qilish uchun foydali maslahatlar mavjud. Faol va passiv lug'at birgalikda o'rgatiladi. Shuni yodda tutish kerakki, o'quvchilar lug'atni qanday o'rgatish haqida o'ylashda faol va passiv lug'at bilimlarini talab qiladilar.

Ya'ni, o'quvchilarning lug'at boyligi ingliz tilidagi so'zlardan iborat bo'lishi kerak, ular asl iboralarda qo'llashi kutiladi, shuningdek, ular faqat boshqalar tomonidan yozib qo'yilganini eshitib yoki ko'rganlarida tanib olishlari kerak bo'ladi. Boshqa so'zlovchini tushunish qiyinligi tinglovchidan passiv lug'atga ega bo'lishni yoki ularning ma'nosini tushunish uchun boshqalar tomonidan qo'llaniladigan so'zlarni etarli darajada bilishni talab qiladi. Bu retseptiv ingliz bilimi deb ataladi. O'zlarining ixtirolari nuqtai nazaridan, faol lug'atni o'rgatish ilg'or talabalar uchun juda muhimdir. Buning sababi, bolalar o'z jumlarini yaratish uchun faol lug'atga muhtoj.

Faol lug'at - bu o'quvchi o'z fikrini ifodalash uchun tushunishi va qo'llashi mumkin bo'lgan so'zlar yig'indisidir. Bu "mahsulli" ingliz tilini bilish degani. Talabalar sinfi uchun lug'at bo'yicha ko'rsatma.

Lug'atni o'rgatish usullari.⁹

Lug'atni o'rgatish uchun so'z kartalari bilan so'z birikmasi, o'qituvchilar asosiy flesh-kartalar yoki so'z kartalaridan foydalanishlari mumkin. Kartaning bir tomonida o'qituvchi ingliz tilidagi atamani, ikkinchisida esa so'z, uning ta'rifi, sinonimlari va talaffuzini o'z ichiga olgan jumlaning yozadi. So'z kartalari narsalarni

---

⁹ Baumann, J. F. va Kame'ennui, E. (2004). Lug'at yo'riqnomasi: Amaliyot uchun tadqiqot. Nyu-York, Nyu-York: Guilford.

eslab qolishga yordam beradi. Bu, shuningdek, talabalar uchun yangi lug'atlarini o'zlari bilan olib yurishlari uchun qulay usul bo'lib, ular imkon bo'lganda ko'rib chiqishadi. O'qituvchilar o'zlarining lug'at darslarida til bo'laklari va turg'un iboralar va iboralardan tashqari idiomalardan ham foydalanishlari kerak. Idiomalar umumiy til elementlari bo'lib, murakkab tildan foydalanishning ajralmas qismi va ravonlik sari muhim qadamdir. Grammatik birikmalar ot, fe'l yoki sifatdosh (odatda) bosh gap yonida kelganda yuzaga keladi. Masalan, "qasddan", "tasodifan" va "har holda".¹⁰

Xulosa. Pedagoglar kamdan-kam qo'llaydigan, lekin to'g'ri qo'llanilgan va o'rgatilganda, yuqori bo'lmasa ham, tinglash darajasini o'rtacha darajaga yetkazish – javoblarni oldindan ko'ra bilish, ulardan foydalanish usullaridan biri hisoblanadi. Bu noldan boshlagan va tinglash nima ekanligini bilmaydiganlarga buni tushunishga yordam beradi, ya'ni javob usuli. Bunda o'quvchi javoblarni oldindan ko'radi va shu orqali ma'ruzachi nima deyayotganini tushunishga yordam beradi va javob nima uchun shunday bo'lganini o'qituvchiga tahlil qilib tahlil qiladi. Biroq, to'g'ri qo'llanilmasa yoki o'qitishda xatolikka yo'l qo'yilsa, bu usulning o'zi mustaqil qaror qabul qilishdan qo'rqish, dangasalik, harakatni o'rganish kabi salbiy holatlarga olib kelishi mumkin. mumkin. O'quvchida xato qilish qobiliyati shakllanmaganligi sababli, u xato qilishdan, o'zini o'zi aldashdan yoki o'qish va o'rganishdan asosiy maqsad nima ekanligini ma'lum muddatga unutib, vaqtni behuda sarflashdan qo'rqib ketishi mumkin. 'chirishi mumkin. To'g'ri maqsadda foydalanilsa, tinglashning tahlil va mantiq kabi muhim jihatlari boshidanoq shakllanadi, shunda talaba shoshmasdan, testlarda eng to'g'ri javobni tanlaydi. Bu usul CEFR tadqiqotchilari uchun foydaliroq.

Yakuniy tadqiqotda shuni aytish mumkinki, ingliz tilini o'rganish turli yoshda turli yo'llar bilan amalga oshadi. Interfaol o'yinlarni tanlash, zamonaviy

¹⁰ Anderson, R. C. va Nagy, W. E. (1991). So'z ma'nolari. R. Barr, M. L. Komil, P. B. Mozental va P. D. Pearson (Tahr.), O'qish bo'yicha tadqiqot qo'llanmasi (2-jild, 690-724-betlar). Nyu-York, Nyu-York: Longman.

texnologiyalar va ko'rgazmalardan foydalanish, mashg'ulotlarni bajarish uchun zarur bo'lgan mashq qog'ozlaridan va ko'rgazmali qurollardan foydalanish bilan bir nechta muammolarga yechim topish va ingliz tilini yangi o'rganuvchilarida psixologik-ijtimoiy va boshqa zarur yo'nalishlarni ham ko'rib chiqishdan iboratdir. Agar biz ushbu muammoga e'tibor qaratadigan bo'lsak, u ilmiy va ijtimoiy tomonlama ko'rib chiqiladi va ingliz tilini o'rganishdagi muammolarga yechim topiladi.

Adabiyotlar

1. Prezident Shavkat Mirziyoyev 2021-yil 6-may kuni videosektor yig'ilishi.
2. Jalolov J. Chet til o'qitish metodikasi. Toshkent. - 1996. - 171-178 b.
3. Karimov I. Eng asosiy mezon – hayot haqiqatini aks kuch. – T: «O'zbekiston», 2009, 15-bet.
4. Feng Vang Erta bolalik ta'limida tadqiqotga asoslangan ta'lim texnologiyasini qo'llash [J], Erta bolalik ta'limi
5. Richards J.C. Til o'qitish matritsasi. Nyu-York: Kembrij universiteti nashriyoti. - 1990. - 81p.
6. Chamot & ElDinary, 1999; El-Dib, 2004; Green & Oksford, 1995; Oksford va Burri-Stok, 1995 yil
7. Chamot & Keatley, 2004; Oksford, Cho, Leung va Kim, 2004)
8. Rubin, 1975 yil; 1981 yil; Stern, 1975 yil
9. Ta'lim fanlari bo'yicha akademik tadqiqotlar 3-jild | 6-son | 2022 ISSN: 2181-1385 Cite-factor: 0,89 | SIS: 1,12 | SJIF: 5,7 | UIF: 6,1
10. oktyabr 2002 - talaffuz 1 Voyaga yetgan migrant ingliz tili dasturi tadqiqot markazi
11. Baumann, J. F. va Kame'ennui, E. (2004). Lug'at yo'riqnomasi: Amaliyot uchun tadqiqot. Nyu-York, Nyu-York: Guilford.

12. 1. Anderson, R. C. va Nagy, W. E. (1991). So'z ma'nolari. R. Barr, M. L. Kamil, P. B. Mozental va P. D. Pearson (Tahr.), O'qish bo'yicha tadqiqot qo'llanmasi (2-jild, 690-724-betlar). Nyu-York, Nyu-York: Longman.
13. <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.ocoder.learn.english.free&hl=ru&gl=US>